

PRITARTA

2014–2020 m. Europos Sąjungos struktūrinių fondų administravimo darbo grupės, sudarytos Lietuvos Respublikos finansų ministro 2013 m. liepos 11 d. įsakymu Nr. 1K-243 „Dėl darbo grupės sudarymo“, 2019 m. gruodžio 5 d. protokolu Nr. 4(47)

PRIDĖTINĖS VERTĖS MOKESČIO ĮTAKOS FIKSUOTIESIEMS DYDŽIAMS VERTINIMO GAIRĖS

1. Įvadas

Pridėtinės vertės mokesčio įtakos fiksuotiesiems dydžiams vertinimo gairėse (toliau – Gairės) pateikiamos bendrosios rekomendacijos dėl pridėtinės vertės mokesčio (toliau – PVM) įtakos fiksuotiesiems įkainiams, fiksuotosioms sumoms ar fiksuotosioms normoms (toliau kartu – fiksuotieji dydžiai) nustatymo.

Gairės skirtos fiksuotųjų dydžių nustatymo tyrimus atliekantiems ir jų rezultatus vertinantiems asmenims ir institucijoms.

Gairėse vadovaujama šiais pagrindiniais teisės aktais:

- 2013 m. gruodžio 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui, Europos žemės ūkio fondui kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondui taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006 (toliau – Bendrųjų nuostatų reglamentas);
- 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1304/2013 dėl Europos socialinio fondo, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1081/2006 (toliau – ESF reglamentas);
- Pridėtinės vertės mokesčio įstatymu Nr. IX-751;
- Projektų administravimo ir finansavimo taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos finansų ministro 2014 m. spalio 8 d. įsakymu Nr. 1K-316 „Dėl Projektų administravimo ir finansavimo taisyklių patvirtinimo“.

2. PVM įtakos fiksuotiesiems dydžiams vertinimas

2.1. PVM įtakos fiksuotiesiems dydžiams analizės metodika

Vadovaujantis Bendrųjų nuostatų reglamento 69 straipsnio 3(c) dalies nuostatomis, pridėtinės vertės mokestis, išskyrus tuos atvejus, kai jo negalima susigrąžinti pagal nacionalinius PVM teisės aktus, nėra laikomas tinkamomis finansuoti projekto išlaidomis.

Vadovaujantis Projektų administravimo ir finansavimo taisyklių 421.2 punktu, netinkamomis finansuoti išlaidomis laikomas PVM, kurį pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus galima įtraukti į PVM atskaitą, net jeigu toks PVM į atskaitą įtrauktas nebuvo, bei PVM, kurį sumokėjo užsienio apmokestinamasis asmuo (kaip jis apibrėžtas PVM įstatyme).

Atitinkamai, nustatant fiksuotuosius dydžius arba, jeigu fiksuotasis dydis sudarytas iš keleto skirtingų dalių – kiekvienos sudėtinės fiksuotojo dydžio dalies dydį, būtina įvertinti PVM įtaką šiems dydžiams.

Sprendžiant, ar fiksuotieji dydžiai turi būti nustatomi be PVM ar su PVM, ar abu variantai, rekomenduojama iš anksto (*angl. ex-ante*) įvertinti šias sąlygas:

1) Ar fiksuotieji dydžiai nustatomi išlaidoms, kurios susijusios su PVM objektu?

Jeigu fiksuotieji dydžiai nustatomi išlaidoms, kurios nesusijusios su PVM objektu, kaip jis apibrėžtas PVM įstatymo 3 straipsnyje, fiksuotieji dydžiai nustatomi be PVM.

Jei veikla nesusijusi su prekių tiekimu ar pirkimu ir paslaugų teikimu PVM įstatymo 3 straipsnyje nustatytais sąlygomis, tokios veiklos išlaidos nėra PVM objektas. Pavyzdžiui, darbo užmokestis, išmokos projektą vykdančiam personalui ar dalyviams, stipendijos studentams ir pan. nėra PVM objektas ir PVM neapmokestinami, todėl fiksuotieji dydžiai šioms išlaidoms nustatomi ir taikomi be PVM.

Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kokia forma patiriamos išlaidos. Pavyzdžiui, maitinimo išlaidos gali būti apmokamos išmokant fiksuotojo dydžio išmoką fiziniam asmeniui – projekto dalyviui, nevykdančiam ekonominės veiklos. Tokia išmoka nėra PVM objektas, o nustatant išmokos fiksuotąjį dydį gali būti įskaičiuojamos visos tinkamos finansuoti išlaidos, įskaitant PVM.

Tačiau dalyvių maitinimo išlaidas gali patirti pats projekto vykdytojas ar partneris, t.y. fiziniai asmenys (projekto dalyviai) yra maitinami, tačiau už maitinimo paslaugą sumoka projekto vykdytojas ar partneris (toliau kartu – projekto vykdytojas). Jeigu projekto vykdytojas vykdo PVM apmokestinamą veiklą, jis turi galimybę už maitinimo paslaugas sumokėtą PVM įtraukti į PVM atskaitą. Tokiu atveju turi būti nustatyti tiek fiksuotieji dydžiai įskaičiavus PVM (taikomi tiems projektų vykdytojams, kurie neturi teisės į pirkimo PVM atskaitą), tiek fiksuotieji dydžiai be PVM (taikomi tiems projektų vykdytojams, kurie turi teisę į pirkimo PVM atskaitą).

Rekomenduojama, kad tyrimo dėl fiksuotųjų dydžių ataskaitoje būtų nurodyta, kokia forma bus patiriamos išlaidos, kurioms nustatomi fiksuotieji dydžiai, jeigu yra galimybė tas išlaidas patirti išmokant fiksuotojo dydžio išmokas fiziniams asmenims, nevykdantiems ekonominės veiklos.

2) Ar prekės ar paslaugos, kurioms nustatomi fiksuotieji dydžiai, yra apmokestinami PVM?

Jeigu fiksuotieji dydžiai nustatomi veiklai (t.y. prekių tiekimui ar paslaugų teikimui), kuri nėra apmokestinama PVM, fiksuotieji dydžiai nustatomi be PVM.

PVM neapmokestinama veikla yra apibrėžta PVM įstatymo 20-33 str., pavyzdžiui:

- sveikatos priežiūros paslaugos;
- socialinės paslaugos ir susijusios prekės;
- švietimo ir mokslo, kultūros ir sporto paslaugos;
- pašto paslaugos, specialūs ženklai;

- draudimo, finansinės paslaugos ir pan.

Pavyzdžiui, jei nustatomas studijų (kainos) fiksuotasis dydis, asmens reabilitacijos fiksuotasis dydis, bedarbio mokymo fiksuotasis dydis ir pan., šie fiksuotieji dydžiai nustatomi ir taikomi be PVM.

3) Ar fiksuotieji dydžiai bus taikomi išimtinai tiems projektų vykdytojams, kurie nevykdo ekonominės veiklos?

Vadovaujantis PVM įstatymo 2 str. 7 ir 8 dalimis, ekonomine veikla nelaikoma valstybės, savivaldybių, valstybės ar savivaldybių institucijų ar įstaigų, kitų viešųjų juridinių asmenų veikla, kurią vykdyti šie asmenys įpareigoti teisės aktais, net jeigu už tokią veiklą mokami mokesčiai ar rinkliavos (išskyrus PVM įstatyme numatytas išimtis), darbo veikla ar atsitiktiniai sandoriai (detalesnė informacija pateikiama PVM finansavimo iš ES fondų lėšų gairėse, patvirtintose 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos valdymo komiteto 2016 m. gegužės 9 d. protokolu Nr. 37). Tokia veikla nesuteikia teisės į pirkimo PVM atskaitą, t.y. ūkio subjektai neturi galimybės įtraukti savo veiklai vykdyti pirktų prekių ar paslaugų PVM į PVM atskaitą.

Atitinkamai, jeigu fiksuotieji dydžiai nustatomi veiksmų programos prioriteto įgyvendinimo priemonėms (toliau – priemonės) arba projektams, kurių projektų vykdytojai gali būti iš anksto identifikuoti kaip nevykdantys ekonominės veiklos ir projekto metu jų numatoma vykdyti veikla taip pat nėra ekonominė (pavyzdžiui, darbo birža, ES struktūrinių ir investicinių fondų administravimo sistemos dalyviai – techninės paramos lėšų gavėjai, teikiantys viešąsias paslaugas, savivaldybių administracijos ir pan.), tokiems projektų vykdytojams gali būti nustatomi ir taikomi tik fiksuotieji dydžiai su PVM. Svarbu atkreipti dėmesį, kad jeigu įprastai tik neekonominę veiklą vykdomas ūkio subjektas projekto įgyvendinimo metu vykdoma ekonomine PVM apmokestinamą veiklą, tokios ekonominės veiklos PVM laikomas netinkamu finansuoti (gali būti įtrauktas į PVM atskaitą) ir ūkio subjektui turi būti taikomi fiksuotieji dydžiai be PVM. Pavyzdžiui, jeigu viešoji įstaiga, kuri teikia viešąsias paslaugas ir nevykdo ekonominės veiklos, vykdydama projektą numato teikti verslo konsultacijas įmonėms, kurias gali teikti ir kiti rinkos dalyviai (t.y. tokių konsultacijų teikimas nėra teisės aktais išimtinai priskirtas tai viešajai įstaigai), o pagal fiksuotuosius dydžius apmokama suma proporcinga suteiktų konsultacijų apimčiai, pvz., nustatomas konsultacijų valandos FĮ, konsultacinė veikla bus laikoma ekonomine, o tokių konsultacijų teikimas bus PVM objektas (jei tenkinamos kitos PVM įstatymo 3 str. sąlygos). Atitinkamai, projekto vykdytojui būtų taikomi konsultacijų fiksuotieji dydžiai be PVM.

Jeigu potencialūs projektų vykdytojai vykdo ekonominę ir neekonominę veiklą ir iš anksto neįmanoma identifikuoti, ar prekės ir paslaugos, kurios bus įsigytos taikant fiksuotuosius dydžius, bus skirtos tik neekonominėi veiklai, turėtų būti nustatomi dviejų tipų fiksuotieji dydžiai (su PVM ir be PVM), o konkrečiam projektui taikytinas fiksuotasis dydis vertinamas individualiai, projekto tinkamumo finansuoti vertinimo metu, vadovaujantis teisės aktais ir PVM finansavimo iš ES fondų lėšų gairėmis.

4) Ar fiksuotieji dydžiai bus taikomi išimtinai tiems projektų vykdytojams, kurie vykdo tik PVM neapmokestinamą veiklą?

PVM neapmokestinama veikla (kaip nustatyta PVM įstatymo 20-33 str.) taip pat nesuteikia teisės į pirkimo PVM atskaitą, t.y. ūkio subjektai, kurie vykdo tik PVM neapmokestinamą

ekonominę veiklą (pavyzdžiui, švietimo įstaigos arba sveikatos priežiūros įstaigos, kurios vykdo tik PVM nepamokestinamą veiklą) neturi galimybės įtraukti savo veiklai vykdyti pirktų prekių ar paslaugų PVM į pirkimo PVM atskaitą.

Atitinkamai, jeigu fiksuotieji dydžiai nustatomi priemonėms arba projektams, kurių projektų vykdytojai gali būti iš anksto identifikuoti kaip vykdančys tik PVM nepamokestinamą ekonominę veiklą, gali būti nustatomi tik fiksuotieji dydžiai su PVM.

Jeigu potencialūs projektų vykdytojai vykdo mišrią veiklą (tiek PVM apmokestinamą, tiek neapmokestinamą) ir iš anksto neįmanoma identifikuoti, ar prekės ir paslaugos, kurios bus įsigytos taikant fiksuotuosius dydžius, bus skirtos tik PVM neapmokestinamai veiklai, turėtų būti nustatomi dviejų tipų fiksuotieji dydžiai (su PVM ir be PVM), o konkrečiam projektui taikytinas fiksuotasis dydis vertinamas individualiai, projekto tinkamumo finansuoti vertinimo metu, vadovaujantis teisės aktais ir PVM finansavimo iš ES fondų lėšų gairėmis.

Gairių 1 priede pateikiamas fiksuotųjų dydžių analizės PVM atžvilgiu algoritmas.

2.2. Kitos rekomendacijos dėl fiksuotųjų dydžių PVM

Siekiant, kad fiksuotieji dydžiai galėtų būti taikomi plačiai, tyrimo būdu nustatomus fiksuotuosius dydžius, kurie gali būti apskaičiuojami tiek su PVM, tiek ir be PVM, rekomenduojama nustatyti abiem būdais, išskyrus tinkamai pateisintas išimtis (pavyzdžiui, jeigu nustatomas fiksuotasis dydis, kuris taikomas konkrečiai priemonei/projekto vykdytojui ir dėl savo specifikos nebus aktualus kitoms institucijoms). Apkreiptinas dėmesys, kad jeigu, atsižvelgiant į Gairių 2.1 dalyje nustatytas sąlygas, nustatomi tik fiksuotieji dydžiai su PVM, jie negali būti taikomi kitose priemonėse ar projektuose, kurių projektų vykdytojai vykdo PVM apmokestinamą veiklą ir turi galimybę PVM įtraukti į PVM atskaitą.

Jeigu yra nustatomi fiksuotieji dydžiai tik su PVM, tyrimo ataskaitoje ar kitame dokumente, kuriame šie dydžiai yra nustatomi, rekomenduojama aiškiai nurodyti tokio pasirinkimo priežastis įvertinant potencialių projektų vykdytojų veiklos pobūdį ir apibrėžti sąlygas, kuriomis nustatyti fiksuotieji dydžiai galėtų būti taikomi kitose priemonėse/projektuose.

Jeigu iš anksto neįmanoma identifikuoti potencialių projektų vykdytojų ir nėra tenkinama nei viena iš Gairių 2.1 dalyje išvardytų sąlygų, turėtų būti nustatomi dviejų tipų fiksuotieji dydžiai – su PVM ir be PVM, o projekto vykdytojo galimybė susigrąžinti PVM ir, atitinkamai, jam taikytinas fiksuotasis dydis, vertinama kiekvienam projektui individualiai, projekto tinkamumo finansuoti vertinimo metu vadovaujantis teisės aktais ir PVM finansavimo iš ES fondų lėšų gairėmis.

Nustatant fiksuotuosius dydžius būtina įvertinti, koku PVM tarifu yra apmokestinamos prekės ar paslaugos, kurioms šie dydžiai nustatomi. Įprastinis PVM tarifas Lietuvoje yra 21 proc., tačiau dalis prekių ir paslaugų yra apmokestinamos lengvatiniu (9 proc., 5 proc. arba 0 proc.) PVM tarifu (kaip nustatyta PVM įstatymo III ir VI skyriuose). Atitinkamai, nustatant fiksuotąjį dydį be PVM, fiksuotojo dydžio suma su PVM yra mažinama standartiniu arba lengvatiniu PVM tarifu, taikomu konkrečiai prekei ar paslaugai.

Pavyzdžiui, nustatant fiksuotuosius dydžius kelionių paslaugoms, atkreiptinas dėmesys, kad remiantis PVM įstatymo 45 straipsnio 6 dalimi, keleivių vežimas tarptautiniais maršrutais, taip pat šių keleivių bagažo vežimas, nepaisant transporto priemonių rūšies apmokestinamas taikant 0 proc.

PVM tarifą. Taikant šią nuostatą, tarptautiniu maršrutu laikomas vežimas, kuris prasideda šalies teritorijoje ir baigiasi už jos ribų, vežimas, kuris prasideda už šalies teritorijos ribų ir baigiasi šalies teritorijoje, taip pat vežimas, kuris prasideda ir baigiasi už šalies teritorijos ribų.

Nustatant fiksuotuosius dydžius turizmo paslaugoms, kurias projektų vykdytojai kaip galutiniai vartotojai įsigyja iš kelionių organizatorių, reikėtų atkreipti dėmesį į PVM įstatymo 101-104 straipsniuose nurodytą specialią turizmo paslaugų apmokestinimo PVM schemą, kai PVM skaičiuojamas tik nuo kelionių organizatoriaus maržos, o kelionių organizatoriaus galutiniam vartotojui išrašytoje PVM sąskaitoje faktūroje neturi būti nurodomas PVM tarifas ir suma nei nuo visos paslaugos vertės, nei nuo kelionių organizatoriaus apskaičiuotos maržos (pati marža taip pat nenurodoma). Tokiu atveju iš istorinių duomenų nustatant turizmo paslaugų fiksuotuosius dydžius, jie skaičiuojami iš kelionių organizatorių išrašytose sąskaitose-faktūrose (ar lygiaverčiuose dokumentuose) nurodytų sumų ir nustatyti fiksuotieji dydžiai nediferencijuojami PVM atžvilgiu.

2.3. PVM įtaka fiksuotosioms normoms

Vadovaujantis Bendrųjų nuostatų reglamento 68 str. (b) dalimi, 68b straipsnio ir Projektų administravimo ir finansavimo taisyklių 433.2 punktu ir 433.3 punktu, netiesioginių išlaidų fiksuotoji norma gali sudaryti 15 proc. projekto veiklas vykdančiojo personalo išlaidų arba fiksuotoji norma gali sudaryti 40 proc. vykdančiojo personalo išlaidų.

Taikant šias fiksuotąsias normas, jos skaičiuojamos nuo tiesioginių vykdančiojo personalo išlaidų (vykdančiojo personalo išlaidomis laikomos vykdančiojo personalo darbo užmokesčio, kaip jis apibrėžtas Rekomendacijų 11.6 skyriuje, ir susijusių darbdavio įsipareigojimų, arba atlygio pagal autorines ir paslaugų sutartis išlaidos). Prie šių tiesioginių personalo išlaidų PVM nėra priskiriamas, nes PVM išlaidos nėra siejamos ir neatitinka vykdančiojo personalo sąvokos principų. Jei projekte PVM yra tinkamas finansuoti, taikant 15 proc. fiksuotąją normą tokias išlaidas galima numatyti atskirai, tačiau skaičiuojant 15 proc. fiksuotąją normą į skaičiavimą PVM nėra įtraukiamas. Jei projekte PVM yra tinkamas, skaičiuojant 40 proc. fiksuotąją normą į skaičiavimą PVM nėra traukiamas, tačiau jis gali būti kompensuojamas iš 40 proc. normos. Pavyzdžiui, jeigu vykdančiojo personalo išlaidos sudaro 82 714,29 eurų, personalo išlaidos patiriamos paslaugomis 14 285,71 eurų + PVM 3 000 eurų, iš viso 100 000 eurų, taikant tiek 15 proc. fiksuotąją normą, tiek 40 proc. fiksuotąją normą, abi šios normos skaičiuojamos nuo 97 000 eurų sumos.

Jeigu fiksuotosios normos yra nustatomos tyrimo būdu (t. y. ES Reglamentuose konkrečiai nenustatytos fiksuotosios normos), būtina atsižvelgti į PVM tiek vertinant bazę, nuo kurios taikomos fiksuotosios normos, tiek išlaidas, kurias apima fiksuotoji norma.

Jeigu išlaidos, nuo kurių skaičiuojama fiksuotoji norma ir tos išlaidos, kurias apima fiksuotoji norma yra apmokestinamos PVM (arba yra įvairaus pobūdžio, kurių dalis apmokestinama PVM, o dalis neapmokestinama), PVM neturi esminės įtakos fiksuotosios normos dydžiui, kadangi fiksuotoji norma yra santykinis procentais išreiškiamas dydis. Visgi, kadangi PVM gali būti apmokestinamos ne visos išlaidos arba ne tuo pačiu tarifu, esant galimybei rekomenduojama tyrimui naudoti duomenis be PVM tuo atveju, jeigu projekto vykdytojai (ar dalis jų) turi teisę PVM įtraukti į atskaitą.

Pavyzdžiui, tyrimo būdu būtų nuspręsta nustatyti fiksuotąją normą projekto viešinimui nuo kitų tiesioginių projekto išlaidų. Ištyrus istorinius duomenis, būtų nustatyta, kad vidutinė projekto

tiesioginių tinkamų finansuoti išlaidų (išskyrus viešinimo išlaidas) suma buvo 500 000 eurų su PVM (arba 470 000 eurų be PVM), o vidutinė viešinimo išlaidų suma – 5000 su PVM (arba 4200 eurų be PVM). Skaičiavimams naudojant visas tinkamas finansuoti išlaidas su PVM, fiksuotoji norma sudarytų $5000/500000*100=1,00$ proc., o skaičiavimams naudojant tik tinkamas finansuoti išlaidas be PVM, fiksuotoji norma sudarytų $4200/470000*100=0,89$ proc.

Jeigu fiksuotoji norma bus taikoma tik projektų vykdytojams, kurie neturi teisės PVM įtraukti į PVM atskaitą, fiksuotoji norma tyrimo būdu gali būti apskaičiuojama skaičiavimuose naudojant visas tinkamas finansuoti projekto išlaidas, įskaitant tinkamu finansuoti pripažintą PVM.

Pavyzdžiui, būtų nuspręsta nustatyti fiksuotąją normą mokslinio tyrimo vykdymo išlaidoms nuo tiesioginių projektą vykdančio personalo išlaidų. Mokslinio tyrimo vykdymo išlaidos apima tyrimui reikalingo trumpalaikio turto (medžiagų, reagentų ir pan.) ir paslaugų (laboratorinių paslaugų, vertimo, straipsnių publikavimo ir pan.) išlaidas. Įvertinta, kad fiksuotosios normos bus taikomos tik tokioms mokslo ir studijų institucijoms, kurios nevykdo ir projekto įgyvendinimo metu nevykdys ekonominės veiklos ir neturi galimybės įtraukti PVM į atskaitą (svarbu atkreipti dėmesį, kad mokslo ir studijų institucijų vykdoma veikla gali būti ir ekonominė – pavyzdžiui, jeigu tokia institucija kurtų produkto prototipą siekdama vėliau jį komercializuoti – t.y. uždirbti pajamas iš sukurto produkto; tokiu atveju PVM būtų netinkamas finansuoti ir tokiai mokslo ir studijų institucijai turėtų būti taikomi fiksuotieji dydžiai be PVM). Ištyrus istorinius duomenis, nustatyta, kad vidutinė projekto vykdančiojo personalo išlaidų suma 350 000 eurų (išlaidos buvo patirtos kaip darbo užmokesčio išlaidos, PVM neužfiksuota), o vidutinė mokslinio tyrimo vykdymo tinkamų finansuoti išlaidų suma – 120 000 eurų įskaitant tinkamą finansuoti PVM (111 000 eurų be PVM). Kadangi projektų vykdytojai neturi galimybės susigrąžinti PVM, fiksuotajai normai apskaičiuoti gali būti naudojami duomenys apie visas tinkamas finansuoti projekto išlaidas (t.y. su PVM). Atitinkamai, mokslinio tyrimo vykdymo išlaidų fiksuotoji norma sudarys $120000/350000*100=34,29$ proc. nuo tiesioginių projektą vykdančio personalo išlaidų.

3. Baigiamosios nuostatos

Už tinkamą PVM įtakos fiksuotiesiems dydžiams įvertinimą yra atsakinga ministerija, nustatanti fiksuotuosius dydžius projektų finansavimo sąlygų apraše, vadovaujantis Projektų administravimo ir finansavimo taisyklėse nustatyta tvarka.

1 priedas. Fiksuotųjų dydžių analizės PVM atžvilgiu algoritmas

1 paveikslas. Fiksuotųjų dydžių analizė PVM atžvilgiu

